

Catalunya i la monarquia

Els admiradors i aliats polítics de Catalunya a Espanya sempre han estat escassos, transitoris i de conveniència. L'esquerra espanyola va utilitzar el catalanisme per enderrocar Alfons XIII (a canvi de concedir una autonomia mínima, allunyada de l'Estatut de Núria), per consolidar la transició democràtica l'any 1978 (*recompensant-nos* amb la Loapa) i, no fa pas gaire, per derrotar l'aznarisme (amb tot el trauma que s'ha seguit).

A l'altra punta de l'espectre polític, la monarquia espanyola ha jugat, en els seus moments de feblesa, el mateix joc. El primer projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya es desplega amb el consentiment d'Alfons XIII la tardor de l'any 1918. La victòria dels aliats a la Primera Guerra Mundial i el suport nord-americà al principi d'autodeterminació van crear un entusiasme delirant a Catalunya i el pànic més absolut a l'estat espanyol. Al juliol el govern bolxevic havia afusellat el tsar i la seva família a Ekaterinburg. L'emperador alemany abdicà el dia 6 de novembre. El dia 11 de novembre l'emperador austrohongarès fugia a l'estranger. Aquell mateix dia el 98% dels ajuntaments catalans van acordar públicament demanar l'autonomia política.

En aquell ambient crític, en Cambó s'entrevistà amb el rei el dia 14 de novembre. Després d'ensenyar diversos telegrams enviats per diplomàtics espanyols en què anunciaven un esclat revolucionari arreu d'Europa i de discutir la campanya autonomista, el rei acceptà la proposta del líder de la Lliga d'aprovar l'autonomia integral a canvi del suport de Catalunya a la monarquia. Alfons XIII només demanà que l'acord es mantingués en secret i prometé una visita a Barcelona en el moment apropiat. El dia 16 en Cambó es dirigia, enmig d'una forta pluja, a unes multituds barcelonines enfervorides tot assegurant que la victòria era propera.

El seu pronòstic no es complí. Les Corts van bloquejar el projecte d'autonomia. L'esquerra catalana, solidària amb el republicanisme i socialisme espanyols, que volien utilitzar l'agitació a Catalunya per acabar amb la monarquia, abandonà la comissió catalana que redactava l'Estatut. Un cop es demostrà que la monarquia espanyola no cauria com els imperis centrals i amb una Catalunya tocada per la vaga de La Canadenca, el desplegament del projecte autonomista va morir el febrer del 1919. Per descomptat, Alfons XIII no va viatjar a Catalunya. De fet, quatre anys després, el 30 de novembre del 1922, el monarca oferiria a Cambó la presidència del govern amb una sola condició: que no-

CARLES BOIX

PROFESSOR UNIVERSITAT PRINCETON

La casa reial no afavorirà l'autonomia ni la fiscalitat catalanes. Li manca poder efectiu i no consta que tingui cap interès a ajudar Catalunya

més se sentís espanyol, es domiciliés a Madrid i abandonés tota aspiració catalanista.

Ara que la casa reial espanyola viu un temps relativament núvol (relativament perquè el que passa s'assembla a una tempesta en un got d'aigua), al catalanisme governamental, ajudat per forces periodístiques curiosament ben diverses, sembla que li ha sobrevingut la temptació monàrquica. Alguns ja imaginem i parlen de la possibilitat d'un pacte entre el bon rei, assetjat pels diaris bàrbars de Madrid, i el fidel vassall català. El rei faria de poder moderador i de contrapès a la dreta espanyola més rànica i actuaria de mitjancer polític per salvar l'autonomia catalana i millorar la seva fiscalitat. A canvi, Catalunya adoptaria una fe monàrquica, per descomptat d'un monarquisme escandinau, transparent, ecologista i de carril bici, que és la màxima comèdia que podrien representar els catalans sense sentir que fan el ridícul total.

Naturalment, el que s'assembla més a aquesta mena de càlcul polític és el conte de la lletera. Per dues raons. En primer lloc, per la manca de poder efectiu de la Corona. Si Alfons XIII, que controlava l'exèrcit i que mantenia una simbiosi perfecta amb els cacics agraris de la Restauració, és a dir, que tenia un marge de maniobra extraordinari, no va fer res per Catalunya, què pot fer Joan Carles I, que és una monarca constitucionalment marginal?

En segon lloc, perquè algú ens haurà de convèncer que la casa reial té algun interès a ajudar Catalunya. A mitjans del noranta, quan vivia a Boston, vaig assistir a la inauguració de la Càtedra Príncep d'Astúries d'Història d'Espanya a la Universitat de Tufts. El príncep Felip presidí l'acte. A la sortida, uns quants metges catalans, que estudiaven als hospitals de Boston, es van conjurar per parlar amb el secretari del príncep i demanar-li suport per portar a Barcelona alguna mena de congrés científic internacional. L'interpel·lat els mirà fixament i els digué, amb ironia mordaç: "Pero, ¿cómo, no tienen Uds. su propio estado en Catalunya que los pueda ayudar?" L'anècdota pot semblar irreal. A mi em recorda la lògica de fons del que Alfons XIII exigí al Sr. Cambó l'any 1922.

De Cambó se'n poden criticar moltes coses. Però no el seu realisme polític. A les seves memòries ho diu planerament: "[...] Els reis tenen el dret i àdhuc el deure de faltar a qualsevol compromís personal. Ho consigno perquè, si un dia es restaura la monarquia a Espanya, els homes públics que es posin en contacte amb el rei no oblidin mai aquesta veritat inexorable". O dit altrament, convé que tots llegim més història i fem menys poesia.